

Från talavvikelser vid LKG till tidiga avvikelser i joller och tal – forskningsresultat inom området läpp-käk-gomspalt och för barn med andra ogynnsamma förutsättningar för utveckling av tal, språk och kommunikation

Resultat från studier inom forskningsområdena ”Talutveckling och talavvikelser vid LKG” och ”Tidiga avvikelser i joller och tal”, information om metodutveckling, resultatmätt, implementering inom hälso- och sjukvården samt om pågående behandlingsprojekt.

Talutveckling och talavvikelser vid LKG relaterade till operationsmetod och typ av spalt har studerats under ett par decennier i nationella och internationella kontrollerade studier samt långtidsuppföljningar. Utveckling av metoder för perceptuell bedömning (artikulation och nasalitet) (SVANTE), omgivningens bedömning och egen uppfattning med omsättning i *nationellt kvalitetsregister* och internationellt ”standard set” inom ICHOM har skett parallellt. Ett antal examensarbeten och avhandlingar har genererat kunskap som idag är vägledande i rutiner för behandling av LKG-spalt samt har identifierat brister som i sin tur är vägledande för fortsatt forskningsarbete inom området. Sammanfattningsvis är rapporterad förekomst av avvikande tal hos barn som behandlas för LKG-spalt (utan tillkommande missbildningar eller syndrom) ganska stabil med ca 50 % som har avvikelser vid 3 års ålder. Vid 5 års ålder har 30-50 % avvikelser i talet med konsonantljusystem och uttal som är i nivå med normdata vid 3 års ålder och med konsekvenser för fortsatt språkutveckling. Relaterat och fortsatt forskningsarbete omfattar konsekvenser av att växa upp med ett avvikande tal, behandling av etablerade talavvikelser samt riskfaktorer för utveckling av avvikande tal – varför utvecklar inte alla barn med gomspalt avvikande tal?

Semb G, Enemark H, Friede H, Paulin G, Lilja J, Rautio J, Andersen M, Åbyholm F, Lohmander A, ... Worthington W. Scandcleft randomised trials of primary surgery for unilateral cleft lip and palate: 1. Planning and management. *J Plastic Surgery Hand Surgery*, 2017;51:1-12.

Lohmander A, Lundeberg I, Persson C. SVANTE – the Swedish Articulation and Nasality Test – normative data and a minimum standard set for cross-linguistic comparison. *Clinical Linguistics Phonetics*, 2017; 31: 137–154.

Allori A, Kelley T, Meara J, Albert A, Bonanthaya K, Chapman K, Cunningham M, Daskalagiannakis, de Gier H, Guernsey C, Heggie A, Jackson O, Jones Y, Kangesu L, Koudstaal M, Kuchhal R, Lohmander A, Long Jr R, Magee L, Monson L, Rose E, Sitzman T, Taylor J, Thornburn G, van Eeden S, Williams C, Wirthlin J, Wong K. A standard set of outcome measures for the comprehensive appraisal of cleft care. *Cleft Palate-Craniofac J*, 2017;54(5):540–554.

ICHOM Cleft Lip and Palate <http://www.ichom.org/medical-conditions/cleft-lip-palate/>

LKG-registret: <http://lkg-registret.se>

Tidiga avvikelser i joller och tal omfattar studier av den tidiga utvecklingen från joller till tal hos barn med gomspalt och andra ogynnsamma förutsättningar. Till dessa hör i ett projekt hörselnedsättning vid sekretorisk mediaotit som är mycket vanligt hos barn med gomspalt, men som också förekommer hos barn utan spalt. Barn med andra typer av hörselnedsättning verkar ha liknade begränsningar i jollerutvecklingen som barn med gomspalt. Hypotesen är därför att tillkommande fluktuerande hörselbesvär hos barn med gomspalt medför risk för utveckling av avvikelser i tal och språk. Tidig utveckling av tal och hörsel i dessa grupper jämförs (*TUTH-projektet*). Utveckling av metoder för bedömning av joller inkluderar validering samt utvärdering av jollerscreening (*Jollerkoll*) samt fonologiskt test för småbarn (PEEPS-SE). Metoderna tillämpas även i studier av barn med neurologisk utvecklingsförsening och barn som behandlas med hörapparat och omfattar examensarbeten och tre pågående avhandlingsprojekt.

Lieberman M, Lohmander A. Observation is a valid way of assessing common variables in typical babbling and identifies infants who need further support. *Acta Paediatrica*, 2014;103:1251–1257.

Lohmander A, Holm K, Eriksson E, Lieberman M. Observation method identifies that a lack of canonical babbling can indicate future speech and language problems. *Acta Paediatrica*, 2017;106(6):935-943.

Nyman, A., & Lohmander, A. Babbling in children with neurodevelopmental disability and a simplified way of measuring canonical babbling ratio. *Clinical Linguistics and Phonetics*, 2018;32:114-127.